

‘Rivierkreeften veroorzaken onderwaterramp’

AANLEG ROBUUSTE OEVERS TEGEN OPRUKKENDE EXOOT

Het is een flink gekrioel in de bak met gevangen rivierkreeften. ‘We vangen ze om te onderzoeken of de aantallen minder worden, nu we de oevers langs de slootkanten verstevigen’, vertelt Carolien Kooiman, projectleider bij het agrarisch natuurcollectief Rijn, Vecht & Venen (RVV). ‘De Amerikaanse rivierkreeft ondermijnt de lokale ecosystemen.’

Tekst en foto's **Douwe Anne Verbrugge**

De Amerikaanse rivierkreeft – een verzamelnaam voor vier verschillende uitheemse kreeften (zie kader op p. 18) – heeft de laatste decennia een flinke opmars gemaakt in het Nederlandse waterlandschap. Hij wordt bestempeld als een invasieve exoot. Met de holletjes en tunnels die de rivierkreeft graaft, verzakken oevers waardoor er een toename van voedingsstoffen in het water ontstaat. Tegelijk veroorzaakt het gegrave troebel water, wat weer de plantengroei belemmert. ‘De kreeften eten ook waterplanten en knagen graag aan de wortels. Dit heeft als gevolg dat de waterkwaliteit verslechtert en het leven in de sloot achteruit-

gaat’, vertelt Kooiman. ‘Planten op de oevers en in het water zijn essentieel voor beschutting en voortplanting van vissen, amfibieën en insecten zoals bijvoorbeeld libellelarven. En vergeet het menu van de rivierkreeften niet: kikkerdril, maar ook kleine visjes. Ze vreten eigenlijk alles wat voor hun bek komt. En als het nu om een tiental kreeften zou gaan, is het niet zo erg, maar het gaat om duizenden en in sommige gebieden zelfs om miljoenen kreeften. Een onderwaterramp.’

WORTELSTELSLS

Samen met het waterschap AGV (Amstel, Gooi en Vecht) en vijf boeren in West-Utrecht startte Carolien Kooiman

vorig jaar een pilot die minimaal tot en met 2026 blijft lopen, zodat er drie zomers monitoring kan plaatsvinden. ‘We onderzoeken of het robuust maken van de oevers meehelpt bij het verminderen van de kreeftenpopulatie. Dat doen we door middel van extensief en ecologisch beheer van de gronden langs de boerensloten. Met het creëren van een brede botanische rand geven we planten als de gele lis, de kattenstaart, de egelskop, maar ook vele andere soorten de kans om te groeien en daarmee de oevers te versterken met hun wortelstelsels. De oevers worden daardoor minder toegankelijk voor de kreeften. Tenminste... dat hopen we. De eerste resultaten moeten nog binnenkomen. Er wordt gekeken of de draag- en veerkracht van de oever is versterkt, of de sliblaag en het profiel in het water is veranderd en hoe het zit met de ecologische waterkwaliteit en de variëteit aan plantensoorten.’

KREEFTENSNELWEG

Maarten en Stefan – zij werken één tot twee dagen in de week als beroepsvisser – halen de eerste korf binnen waarmee de rivierkreeften worden gevangen. De korven zitten vast aan een 200 meter lange lijn, die in elke pilot-sloot ligt waar kreeft wordt gevangen. De korven liggen op slechts anderhalve meter van de slootkant. Maarten: ‘Kreeften zitten nooit in het midden van de sloot. Het hangt natuurlijk een beetje af van de breedte van de sloot, maar meestal is er een snelweg aan kreeftenverkeer op anderhalve meter. Het geeft hun blijkbaar een veilig gevoel om snel de oever te kunnen bereiken om te schuilen tegen gevaar.’ Rood, wit en geel gekleurde voederbakjes met visafval lokken de kreeften in de korf. Een tiental kreeften heeft de verleiding niet kunnen weerstaan en zit in de korf. Om de twintig meter wordt een korf uit het water getrokken, iedere keer opnieuw is het raak met soms een paar en soms een tiental kreeften.

Stefan: ‘Het voordeel van korven in tegenstelling tot fuiken is dat de bijvangst veel minder is. Er zit soms ook een kleine zeelt tussen, een vis die graag in de modder zit, maar meer ook niet.’ Carolien zoekt driftig mee of er eentje tussenzit die terug kan. En warempel, een klein zeeltje wordt met vaardige hand weer te water gelaten. ‘Vroeger aten we zeelt gewoon op’, lacht boer Co. ‘Wel wat veel graat, maar best te doen.’ Co is de vader van Carolien en een van de vijf deelnemers aan het project. Op de vraag of hij last heeft van de kreeften, geeft hij gevat antwoord. ‘Persoonlijk niet’, grapt hij. ‘Maar de stevigheid van de slootkanten wordt wel ondermijnd. Je krijgt inhammen. Koeien kunnen minder makkelijk water drinken en tijdens het rijden met de tractor moet je extra goed opletten dat je niet verzakt. En als je de sloten met vroeger vergelijkt, zie je zeker minder waterplanten. Maar eerlijk gezegd had-

Beroepsvisser Maarten bekijkt samen met Carolien de dagopbrengst

De Rode Amerikaanse rivierkreeft

Zeven soorten uitheemse kreeften

Er zijn zeven verschillende uitheemse kreeften in Nederland waarvan vier worden aangeduid als 'Amerikaanse rivierkreeft'. Het gaat om de Rode Amerikaanse rivierkreeft, de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft, de Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft en de Gestreepte Amerikaanse rivierkreeft. Andere soorten zijn de Turkse rivierkreeft, de Marmerkreeft en de Californische rivierkreeft. Bij dit project in West-Utrecht worden voornamelijk de Geknobbelde en Rode Amerikaanse rivierkreeften gevangen.

den we van de muskusrat meer last. Aan de andere kant: als je nu niet ingrijpt, krijg je het niet meer onder controle. Het zijn er wel heel veel. Alleen al in deze sloot over een lengte van 300 meter, hebben ze vorig jaar 3.000 kreeften gevangen. Dat is niet misselijk.'

EXTENSIEF SLOOT- EN OEVERBEHEER

Carolien legt uit dat de deelnemende boeren de slootkanten aan één zijde afzetten met een schrikdraad om deze te beschermen tegen vertrapping door koeien. Ook worden de deelnemers gevraagd om deze slootrand later in het jaar te maaien en niet te bemesten, zodat er een botanische rand ontstaat. Carolien: 'Ook het schoonmaken van de oeverkanten en de sloten aan de botanische rand

willen we liever niet. Aan de andere zijde van de sloot kan er wel worden geschoond op de reguliere manier. Daarbij is het niet de bedoeling dat er wordt gebaggerd tijdens de onderzoeksperiode. Met deze pilot willen we dat de boeren aan één slootkant extensief beheer toepassen, en aan de andere kant het reguliere beheer uitvoeren. Zo meten we welke invloed extensief beheer en onderhoud hebben op de stevigheid van de oever. Het doel is dat er een stevige oever ontstaat die meer weerstand biedt tegen kreeften en die betere leef- en schuilomstandigheden creëert voor predatoren van de kreeft.'

SLIMME MOEDER

Beroepsvisser Maarten en Stefan zijn ingehuurd door het agrarisch natuurcollectief en leveren de gevangen rivierkreeften aan bij kreeftverwerker CrawFish Farm Holland. Bij de vijf deelnemende boeren vangen ze wekelijks zo'n vijf tot tien kilo aan rivierkreeft. In de zomer loopt dat op tot twintig kilo. 'Het is mooi werk voor ons. De andere dagen in de week zitten we op kantoor in een heel andere baan. En we leveren op deze manier een bijdrage aan een beter ecosysteem. De rivierkreeften vormen echt een plaag. In de Krimpenerwaard is het echt een ramp. Daar

Boer Co (midden) is een van de vijf deelnemers aan het oeverproject van zijn dochter Carolien (rechts)

“ Het gaat om duizenden en soms zelfs om miljoenen kreeften. Een onderwaterramp

De bijvangst, een zeelt, wordt weer te water gelaten

zitten miljoenen kreeften’, vertelt Maarten. Stefan vult aan: ‘De oevers zijn hun favoriete schuilplaatsen. Helemaal op het moment dat ze hun schaalhud gaan wisselen en ze het meest kwetsbaar zijn. Maar ook de timing van hun hele levenscyclus is perfect. De eitjes leggen ze in het najaar. De vrouwtjeskreeft houdt deze de hele winter bij zich op haar buik. Ook als de eitjes uitkomen, blijven de kleine kreeftjes vastgeplakt zitten aan de moederkreeft. Daardoor overleven er zo veel.’

COMMERCIEEL NOG NIET AANTREKkelijk

Veel te duchten van predatoren hebben de rivierkreeften (nog) niet. Reigers, meerkoeten en futen hebben inmiddels door dat de kreeften een lekkernij zijn, maar de aanwas overtreft nog steeds de consumptie. ‘Bij meeuwen zijn de kreeften ook in trek’, weet boer Co. ‘En die meeuwen hebben ook al door hoe ze de kreeften moeten aanpakken. Ze nemen ze mee de lucht in en laten de kreeften te pletter vallen om hun schaal te breken.’

Voor veel beroepsvissers is het vangen van kreeften commercieel gezien niet erg interessant. Maarten: ‘Je moet heel veel kilo’s aan kreeft vangen om er een klein beetje winst op te maken. Op de veiling kregen we vorig jaar gemiddeld 2,90 euro per kilo. Bij een restaurant 10 euro per kilo. Vandaag heb ik bij boer Co 2,8 kilo gevangen, reken maar uit wat de winst is. Niet veel. Maar los daarvan, ze zijn heerlijk. Veel lekkerder dan die Chinese dingen die in de winkel liggen en vol zitten met allerlei antibioticamid-

De boerensloot met aan één zijde wel, en aan de andere zijde geen botanische rand

delen. Als de Nederlandse consument warm zou lopen voor de kreeften uit de eigen polder, kan dit bijdragen aan de oplossing. Je hebt daarbij wel de hulp van beroepsvissers nodig, want alleen zij mogen momenteel de kreeften in grote volumes vangen.’

Stefan geeft nog een tip voor de liefhebber van deze kreeft: ‘Kook ze twee minuten in heet water, insmeren met een knoflooksausje en vervolgens op de barbecue. Pas na de barbecue haal je het vlees uit het staartstuk. Ook de kinderen smullen ervan.’

Staartvlees rivierkreeften veilig voor consumptie

Uit onderzoek van Wageningen Environmental Research blijkt dat het staartvlees van de Amerikaanse rivierkreeft veilig is voor consumptie. De onderzoekers analyseerden monsters van rivierkreeften op de aanwezigheid van zware metalen, dioxines, pcb's en PFAS en vergeleken deze met de Europese normen. De onderzoekers troffen deze stoffen wel aan in de genomen monsters, maar signaleerden daarbij een verschil tussen de kop en de staart van de rivierkreeft. De meerderheid van de metalen, dioxines, pcb's en PFAS zaten in de kop, terwijl de gehalten van het staartvlees bijna altijd onder de norm lagen.

Bron: vismagazine.nl